

UDŽBENICI SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
MANUALIA UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGRABIENSIS

**Doc. dr. sc. Ivana Dražić-Lutilsky, prof. dr. sc. Danimir Gulin,
doc. dr. sc. Ivana Mamić-Sačer,
prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, prof. dr. sc. Boris Tušek,
prof. dr. sc. Vesna Vašiček, prof. dr. sc. Katarina Žager,
prof. dr. sc. Lajoš Žager**

RAČUNOVODSTVO

III. izmijenjeno izdanje

**Redaktori:
prof. dr. sc. Danimir Gulin
prof. dr. sc. Lajoš Žager**

Zagreb, 2010.

Nakladnik:
HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA
I FINANCIJSKIH DJELATNIKA

Za nakladnika:
mr. sc. Bogomil Cota

Predsjednik Izdavačkog savjeta:
prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević

Recenzenti:
prof. dr. sc. Alfio Barbieri
prof. dr. sc. Jadranka Deželjin
prof. dr. sc. Milena Peršić

Redaktori:
prof. dr. sc. Danimir Gulin
prof. dr. sc. Lajoš Žager

Korektor:
Damir Maligec

Likovno rješenje naslovnice:
Zoran Skorić

Grafičko oblikovanje i prijelom:
Željka Pervan
Miljenka Stanković

Tisak:
Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 736246
ISBN broj je 978-953-277-045-2

KRATKI SADRŽAJ

I. RAZVOJ, DEFINIRANJE I STRUKTURA RAČUNOVODSTVA	1
1. POVIJESNI RAZVOJ RAČUNOVODSTVA	3
2. RAČUNOVODSTVENA UDRUŽENJA I RAČUNOVODSTVENA PROFESIJA	19
3. OBLICI ORGANIZACIJE POSLOVNIH SUBJEKATA	27
II. FINACIJSKI IZVJEŠTAJI KAO OSNOVA ILI POLAZIŠTE U IZUČAVANJU RAČUNOVODSTVA	33
4. RAČUNOVODSTVENA NAČELA I STANDARDI KAO OKVIR FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	35
5. SADRŽAJ FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	50
III. OBILJEŽJA, SADRŽAJ I FAZE RAČUNOVODSTVENOG PROCESA	127
6. RAČUNOVODSTVENI PROCES	129
IV. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE TIPIČNIH POSLOVNIH DOGAĐAJA	201
7. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE DUGOTRAJNE IMOVINE	203
8. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE KRATKOTRAJNE IMOVINE.....	268
9. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE OBVEZA	350
10. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE KAPITALA (GLAVNICE)	360
11. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE TROŠKOVA POSLOVANJA	392
12. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE RASHODA	433
13. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE PRIHODA	457
14. UTVRĐIVANJE REZULTATA POSLOVANJA	476
V. RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA I UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO	479
15. UVOD U RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA	481
16. UVOD U UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO	516
VI. REVIZIJA I ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	533
17. REVIZIJA I ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	541

SADRŽAJ

PREDGOVOR	XXIII
-----------------	-------

PRVI DIO

RAZVOJ, DEFINIRANJE I STRUKTURA RAČUNOVODSTVA

1. POVIJESNI RAZVOJ RAČUNOVODSTVA (D. Gulin)	3
1.1. POVIJESNA ISHODIŠTA RAČUNOVODSTVA	3
1.2. RAZVOJ RAČUNOVODSTVENE REGULATIVE	5
1.2.1. POJAM I SADRŽAJ RAČUNOVODSTVENE REGULATIVE.....	5
1.2.2. RAZVOJ RAČUNOVODSTVENE REGULATIVE U SVIJETU	6
1.2.3. RAZVOJ RAČUNOVODSTVENE REGULATIVE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	8
1.3. PRISTUPI U DEFINIRANJU RAČUNOVODSTVA.....	11
1.3.1. RAČUNOVODSTVO KAO VJEŠTINA, TEHNIKA ILI UMIJEĆE	12
1.3.2. RAČUNOVODSTVO KAO ZNANSTVENA DISCIPLINA	12
1.3.3. RAČUNOVODSTVO KAO USLUŽNA FUNKCIJA	13
1.3.4. RAČUNOVODSTVO KAO DIO UPRAVLJAČKOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA POSLOVNOG SUBJEKTA	14
1.4. STRUKTURA RAČUNOVODSTVA	15
1.4.1. TRADICIONALNI KONCEPT STRUKTURE RAČUNOVODSTVA	15
1.4.2. SUVREMENA FUNKCIONALNA STRUKTURA RAČUNOVODSTVA	17
2. RAČUNOVODSTVENA UDRUŽENJA I RAČUNOVODSTVENA PROFESIJA (D. Gulin)	19
2.1. MEĐUNARODNA RAČUNOVODSTVENA UDRUŽENJA I ODBORI	19
2.2. DOMAĆA RAČUNOVODSTVENA UDRUŽENJA I ODBORI.....	22
2.3. POJAM I OBILJEŽJA RAČUNOVODSTVENE PROFESIJE.....	23
2.4. STRUKTURA RAČUNOVODSTVENE PROFESIJE	23
2.5. KODEKS PROFESIONALNE ETIKE	24
2.5.1. POJAM I ZNAČENJE KODEKSA PROFESIONALNE ETIKE.....	24
2.5.2. KODEKS PROFESIONALNE ETIKE MEĐUNARODNE FEDERACIJE RAČUNOVOĐA	25
2.5.3. KODEKSI PROFESIONALNE ETIKE U DRUGIM ZEMLJAMA.....	26
3. OBLICI ORGANIZACIJE POSLOVNIH SUBJEKATA (D. Gulin)	27
3.1. INOKOSNI POSLOVNI SUBJEKTI	27

3.2. PARTNERSTVO	27
3.3. DIONIČKO DRUŠTVO.....	29
3.3.1. PREDNOSTI DIONIČKIH DRUŠTAVA.....	29
3.3.2. SLABOSTI DIONIČKIH DRUŠTAVA.....	31
Pitanja za provjeru znanja	32

DRUGI DIO
FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI KAO OSNOVA ILI POLAZIŠTE
U IZUČAVANJU RAČUNOVODSTVA

4. RAČUNOVODSTVENA NAČELA I STANDARDI KAO OKVIR	
FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA (L. Žager)	35
4.1. RAČUNOVODSTVENE PRETPOSTAVKE (KONCEPTI)	
I RAČUNOVODSTVENA NAČELA.....	35
4.1.1. OPĆEPRIHVAĆENI RAČUNOVODSTVENI KONCEPTI.....	36
4.1.2. OPĆEPRIHVAĆENA RAČUNOVODSTVENA NAČELA.....	38
4.1.3. KOMPARATIVNI PRIKAZ RAZLIČITIH RAČUNOVODSTVENIH	
PRETPOSTAVKI I NAČELA.....	42
4.2. RAČUNOVODSTVENI STANDARDI KAO OKVIR FINANCIJSKOG	
IZVJEŠTAVANJA	43
Pitanja za provjeru znanja	49
5. SADRŽAJ FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA (S. Tadijančević)	50
5.1. POJAM FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA (S. Tadijančević)	50
5.2. BILANCA (S. Tadijančević)	51
5.2.1. POJAM	51
5.2.2. PODRIJETLO RIJEČI “BILANCA” I OBILJEŽJA AKTIVE I PASIVE.....	53
5.2.3. ODNOS BILANCE I GLAVNE KNJIGE	55
5.2.4. KRITERIJ UNOŠENJA BILANČNIH POZICIJA	55
5.2.5. SASTAVLJANJE I SADRŽAJ BILANCE	56
5.2.6. VREDNOVANJE (PROCJENA) BILANČNIH POZICIJA	63
5.2.7. TIHE PRIČUVE (LATENTNE REZERVE) I SKRIVENI	
GUBICI (L. Žager).....	65
5.2.8. PROMJENE U BILANCI (BILANČNE PROMJENE).....	68
5.2.8.1. Povećanje aktive uz istovremeno smanjenje aktive	69
5.2.8.2. Povećanje pasive uz istovremeno smanjenje pasive	70
5.2.8.3. Povećanje aktive i povećanje pasive	71
5.2.8.4. Smanjenje aktive i smanjenje pasive	71
5.2.9. VRSTE BILANCI.....	72
5.3. IZVJEŠTAJ O DOBITI (RAČUN DOBITI I GUBITKA) (V. Vašiček)	75

5.4. IZVJEŠTAJ O NOVČANOM TOKU (B. Tušek)	83
5.4.1. SVRHA SASTAVLJANJA IZVJEŠTAJA O NOVČANOM TOKU.....	83
5.4.2. VRSTE NOVČANIH TOKOVA.....	84
5.4.3. METODE SASTAVLJANJA IZVJEŠTAJA O NOVČANOM TOKU.....	87
5.4.4. PRIMJER SASTAVLJANJA IZVJEŠTAJA O NOVČANOM TOKU	88
5.5. IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA KAPITALA (GLAVNICE) (S. Tadijančević)	98
5.5.1. POJAM	98
5.6. RAČUNOVODSTVENE POLITIKE I BILJEŠKE UZ FINACIJSKE IZVJEŠTAJE (V. Vašiček)	101
5.7. NAČELA VREDNOVANJA ELEMENATA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA (S. Tadijančević).....	108
5.7.1. UVODNA RAZMATRANJA.....	108
5.7.2. PROBLEMI I ZNAČENJE VREDNOVANJA ELEMENATA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	108
5.7.3. KRITERIJI VREDNOVANJA ELEMENATA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA.....	110
5.7.3.1. Vrednovanje po trošku nabave	110
5.7.3.2. Ostali kriteriji vrednovanja	110
5.7.4. VREDNOVANJE ZNAČAJNIH ELEMENATA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA.....	113
5.7.4.1. Vrednovanje zaliha	113
5.7.4.2. Vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme	113
5.7.4.3. Vrednovanje nematerijalne imovine	114
5.7.4.4. Vrednovanje finacijske imovine i finacijskih obveza	115
5.8. KORISNICI RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA (B. Tušek)	116
5.8.1. INFORMACIJE KAO PRETPOSTAVKA POSLOVNOG ODLUČIVANJA	116
5.8.2. CILJEVI FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA.....	119
5.8.3. KORISNICI FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA.....	121

TREĆI DIO

OBILJEŽJA, SADRŽAJ I FAZE RAČUNOVODSTVENOG PROCESA

6. RAČUNOVODSTVENI PROCES (K. Žager)	129
6.1. OSNOVNA OBILJEŽJA I FAZE RAČUNOVODSTVENOG PROCESA.....	129
6.2. POSLOVNI DOGAĐAJI KAO INPUT RAČUNOVODSTVENOG PROCESA.....	131
6.3. KNJIGOVODSTVENE ISPRAVE KAO NOSIOCI PODATAKA O POSLOVNIM DOGAĐAJIMA.....	132
6.3.1. POJAM I ZNAČAJ KNJIGOVODSTVENIH ISPRAVA	132

6.3.2.	VRSTE KNJIGOVODSTVENIH ISPRAVA	135
6.3.3.	KONTROLA KNJIGOVODSTVENIH ISPRAVA	138
6.4.	KNJIGOVODSTVENI KONTO	140
6.4.1.	POJAM I SADRŽAJ KONTA	140
6.4.2.	VRSTE KONTA.....	142
6.4.3.	OTVARANJE KONTA	145
6.4.4.	PRAVILA EVIDENTIRANJA NA KONTIMA - SUSTAV DVOJNOG KNJIGOVODSTVA	146
6.4.4.1.	Pravila evidencije na kontima aktive i pasive	148
6.4.4.2.	Pravila evidencije na kontima rashoda i prihoda	150
6.4.5.	ZAKLJUČAK KONTA	151
6.4.6.	KONTNI PLAN	153
6.5.	POSLOVNE KNJIGE	156
6.5.1.	OSNOVNE POSLOVNE KNJIGE.....	157
6.5.1.1.	Dnevnik	157
6.5.1.2.	Glavna knjiga	160
6.5.2.	POMOĆNE POSLOVNE KNJIGE.....	161
6.5.2.1.	Knjiga inventara	163
6.5.2.2.	Knjiga blagajne	164
6.5.2.3.	Knjiga ulaznih i knjiga izlaznih računa	165
6.5.2.4.	Analitička evidencija dugotrajne imovine	166
6.5.2.5.	Analitička evidencija sirovina i materijala	169
6.5.2.6.	Analitička evidencija plaća	170
6.5.2.7.	Analitička evidencija proizvodnje i gotovih proizvoda	172
6.5.2.8.	Analitička evidencija kupaca i dobavljača	173
6.5.2.9.	Ostale analitičke evidencije	176
6.5.3.	OTVARANJE I ZAKLJUČAK POSLOVNIH KNJIGA	177
6.6.	FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI KAO OUTPUT RAČUNOVODSTVENOG PROCESA	178
6.6.1.	PREDZAKLJUČNI RADOVI.....	178
6.6.2.	INVENTURA.....	179
6.6.3.	KNJIGOVODSTVENE POGREŠKE I METODE NJIHOVA ISPRAVLJANJA	183
6.6.4.	BRUTO BILANCA I ZAKLJUČNI LIST.....	187
6.6.5.	SASTAVLJANJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA	190
	Pitanja za provjeru znanja.....	198

ČETVRTI DIO
RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE TIPIČNIH
POSLOVNIH DOGAĐAJA

7. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE DUGOTRAJNE IMOVINE (V. Vašiček)	203
7.1. POJAM.....	203
7.2. NEMATERIJALNA IMOVINA	205
7.2.1. IZDACI ZA RAZVOJ	208
7.2.2. PATENTI, LICENCIJE, FRANŠIZE, RAČUNALNI SOFTWARE, ...	
KONCESIJE I ZAŠTITNI ZNAKOVI	210
7.2.3. OSTALA PRAVA.....	215
7.2.4. GOODWILL	216
7.2.5. OTUĐENJE DUGOTRAJNE NEMATERIJALNE IMOVINE.....	217
7.2.6. UMANJENJE VRIJEDNOSTI DUGOTRAJNE NEMATERIJALNE	
IMOVINE (VRIJEDNOSNA USKLAĐIVANJA)	217
7.3. MATERIJALNA IMOVINA	218
7.3.1. POJAM, VRSTE I OBILJEŽJA DUGOTRAJNE MATERIJALNE	
IMOVINE	218
7.3.2. EVIDENCIJA PRIRODNIH BOGATSTAVA.....	218
7.3.2.1. Zemljište i šume	218
7.3.3. EVIDENCIJA GRAĐEVINSKIH OBJEKATA, POSTROJENJA	
I OPREME	221
7.3.3.1. Kupovina na tržištu	222
7.3.3.2. Stjecanje građevinskih objekata, postrojenja i opreme	
vlastitom proizvodnjom	228
7.3.3.3. Stjecanje građevinskih objekata, postrojenja i opreme	
razmjenom (zamjenom sredstva za sredstvo).....	229
7.3.3.4. Naknadni izdaci za građevinske objekte, postrojenja	
i opremu u upotrebi	230
7.3.3.5. Najam (leasing)	231
7.3.4. IZDVAJANJE IZ UPOTREBE (POVLAČENJE) I OTUĐENJE	
DUGOTRAJNE MATERIJALNE IMOVINE	238
7.3.4.1. Prodaja dugotrajne materijalne imovine	239
7.3.4.2. Rashodovanje dugotrajne materijalne imovine.....	241
7.3.4.3. Štete i inventurni manjkovi i viškovi na dugotrajnoj	
materijalnoj imovini	242
7.4. TROŠAK AMORTIZACIJE	243
7.4.1. POJAM AMORTIZACIJE.....	243
7.4.2. DEFINIRANJE IMOVINE ZA KOJU SE OBRAČUNAVA	
AMORTIZACIJA	243
7.4.3. OSNOVICA ZA OBRAČUN AMORTIZACIJE.....	244
7.4.4. RAZDOBLJE AMORTIZACIJE.....	245

7.4.5. METODE AMORTIZACIJE	246
7.4.6. OBRAČUN I KNJIŽENJE AMORTIZACIJE.....	249
7.5. DUGOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA	252
7.5.1. DANI ZAJMOVI	255
7.5.2. ULAGANJA U DIONICE	257
7.5.3. ULAGANJA U DUŽNIČKE VRIJEDNOSNE PAPIRE (OBVEZNICE)	263
Pitanja za provjeru znanja.....	266
8. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE KRATKOTRAJNE IMOVINE (B. Tušek) ..	268
8.1. POJAM I RAČUNOVODSTVENI OBUHVAT KRATKOTRAJNE IMOVINE	268
8.2. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE ZALIHA SIROVINA I MATERIJALA	269
8.2.1. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE NABAVE, USKADIŠTENJA I UTROŠKA ZALIHA SIROVINA I MATERIJALA	271
8.2.1.1. Računovodstveno praćenje nabave, usklađivanja i utroška zaliha sirovina i materijala prema stvarnom trošku nabave	273
8.2.1.2. Računovodstveno praćenje nabave, usklađivanja i utroška zaliha sirovina i materijala prema planskom (standardnom) trošku nabave	289
8.2.2. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE SIROVINA I MATERIJALA U DORADI, OBRADI I MANIPULACIJI.....	295
8.2.3. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE OTUĐENJA ZALIHA SIROVINA I MATERIJALA	297
8.3. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE REZERVNIH (PRIČUVNIH) DIJELOVA...	302
8.4. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE SITNOG INVENTARA, AUTOGUMA I AMBALAŽE	304
8.5. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE TRGOVAČKE ROBE	310
8.6. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE KRATKOTRAJNIH POTRAŽIVANJA	321
8.7. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE KRATKOTRAJNE FINACIJSKE IMOVINE	330
8.8. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE NOVCA NA RAČUNU I U BLAGAJNI	337
8.9. UNAPRIJED PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA (AKATIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA).....	346
Pitanja za provjeru znanja.....	349
9. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE OBVEZA (D. Gulin)	350
9.1. DEFINIRANJE OBVEZA	350
9.2. PRIZNAVANJE OBVEZA	350
9.3. VREDNOVANJE (MJERENJE) OBVEZA.....	351
9.4. RAZVRSTAVANJE OBVEZA	352
9.4.1. KRATKOROČNE OBVEZE	352
9.4.2. DUGOROČNE OBVEZE	354
9.4.3. DUGOROČNA REZERVIRANJA.....	357
Pitanja za provjeru znanja	359

10. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE KAPITALA (GLAVNICE) (D. Gulin)	360
10.1. POJAM I STRUKTURA KAPITALA (GLAVNICE)	360
10.1.1. DEFINIRANJE POJMA KAPITALA (GLAVNICE)	360
10.1.2. STRUKTURA KAPITALA	361
10.2. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE PROMJENA UPLAĆENOG DIONIČKOG KAPITALA	363
10.2.1. DIONICE KAO INSTRUMENT FINANCIRANJA DIONIČKIH DRUŠTAVA	363
10.2.1.1. Pojam i vrste dionica	363
10.2.1.2. Obične ili redovne dionice	364
10.2.1.3. Povlaštene dionice	364
10.2.1.4. Dionice na ime i dionice na donositelja	365
10.2.2. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE POSLOVANJA S UPLAĆENIM DIONIČKIM KAPITALOM	365
10.2.2.1. Općeprihvaćeni pojmovi za računovodstveno praćenje dionica	365
10.2.2.2. Izdavanje redovnih dionica i prodaja za novac	367
10.2.2.3. Izdavanje dionica i razmjena za nenovčanu imovinu i usluge	370
10.2.2.4. Izdavanje dionica upisom	374
10.2.3. IZDAVANJE POVLAŠTENIH (PREFERENCIJALNIH) DIONICA	375
10.2.3.1. Kumulativne povlaštene dionice	376
10.2.3.2. Konverzija povlaštenih (preferencijalnih) dionica u obične dionice	378
10.2.3.3. Opoziv povlaštenih (preferencijalnih) dionica	379
10.2.4. TREZORSKE DIONICE	379
10.2.4.1. Otkup vlastitih dionica	380
10.2.4.2. Prodaja trezorskih dionica	381
10.3. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE PROMJENA U ZARAĐENOM KAPITALU	382
10.3.1. IZGLASAVANJE I ISPLATA DIVIDENDI	382
10.3.1.1. Izglasavanje i isplata novčanih dividendi	383
10.3.1.2. Izglasavanje i distribucija dividendnih dionica	384
10.3.2. GUBITAK I NJEGOVO POKRIĆE	386
10.3.2.1. Pojam gubitka	386
10.3.2.2. Pokriće gubitka	387
10.4. RAČUNOVODSTVO KAPITALA DRUGIH TIPOVA TRGOVAČKIH DRUŠTAVA	389
10.4.1. KAPITAL DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	389
10.4.2. KAPITAL JAVNOG I KOMANDITNOG DRUŠTVA	390
Pitanja za provjeru znanja	391
11. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE TROŠKOVA POSLOVANJA (I. D. Lutilsky)	392
11.1. POJAM TROŠKOVA	392
11.1.1. KRITERIJI RAZVRSTAVANJA TROŠKOVA	394

11.1.1.1.	Klasifikacija troškova prema vremenu nastanka.....	397
11.1.1.2.	Klasifikacija troškova prema funkcijama.....	398
11.1.1.3.	Klasifikacija troškova prema položaju u financijskim izvještajima.....	399
11.1.1.4.	Klasifikacija troškova prema mogućnosti obuhvata po nositeljima.....	400
11.1.1.5.	Klasifikacija troškova prema ponašanju na promjenu razine aktivnosti.....	401
11.1.1.6.	Klasifikacija troškova prema značajnosti za donošenje poslovnih odluka.....	402
11.1.1.7.	Klasifikacija troškova prema mogućnosti kontrole.....	403
11.1.2.	KLASIFIKACIJA TROŠKOVA PREMA PRIRODNOJ VRSTI.....	404
11.1.2.1.	Materijalni troškovi.....	406
11.1.2.2.	Troškovi usluga.....	412
11.1.2.3.	Troškovi amortizacije.....	418
11.1.2.4.	Troškovi plaća zaposlenika.....	419
11.1.2.5.	Naknade troškova zaposlenicima.....	421
11.1.2.6.	Troškovi dugoročnih rezerviranja.....	422
11.2.	PRIJENOS TROŠKOVA.....	425
11.2.1.	RASPORED TROŠKOVA KOD POSLOVNIH SUBJEKATA KOJI OBAVLJAJU USLUŽNU DJELATNOST I DJELATNOST TRGOVINE.....	426
11.2.2.	RASPORED TROŠKOVA KOD POSLOVNIH SUBJEKATA KOJI SE BAVE PROIZVODNJOM.....	428
	Pitanja za provjeru znanja.....	432
12.	RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE RASHODA (I. Mamić-Sačer).....	433
12.1.	POJAM I STRUKTURA RASHODA.....	433
12.2.	PRIZNAVANJE I MJERENJE RASHODA.....	436
12.3.	POSLOVNI RASHODI.....	437
12.3.1.	POSLOVNI RASHODI USLUŽNIH PODUZEĆA.....	437
12.3.2.	POSLOVNI RASHODI PODUZEĆA KOJA SE BAVE TRGOVINOM.....	439
12.3.3.	POSLOVNI RASHODI KOD PROIZVOĐAČKIH PODUZEĆA.....	446
12.3.4.	VRIJEDNOSNA USKLAĐENJA KAO DIO POSLOVNIH RASHODA.....	448
12.4.	FINANCIJSKI RASHODI.....	451
12.4.1.	RASHODI OD KAMATA.....	451
12.4.2.	NEGATIVNE TEČAJNE RAZLIKE.....	453
12.5.	OSTALI (IZVANREDNI) RASHODI.....	454
	Pitanja za provjeru znanja.....	456

13. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE PRIHODA (I. Mamić-Sačer)	457
13.1. POJAM I STRUKTURA PRIHODA	457
13.2. PRIZNAVANJE I MJERENJE PRIHODA.....	460
13.3. POSLOVNI PRIHODI.....	460
13.3.1. PRIHODI OD PRODAJE KOD USLUŽNIH PODUZEĆA	460
13.3.2. PRIHODI OD PRODAJE KOD PODUZEĆA KOJA SE BAVE TRGOVINOM.....	462
13.3.3. PRIHODI OD PRODAJE KOD PROIZVOĐAČKIH PODUZEĆA .	464
13.3.4. PRIHODI S OSNOVE UPOTREBE VLASTITIH PROIZVODA, ROBA I USLUGA	465
13.3.5. PRIHODI S OSNOVE DONACIJA.....	467
13.3.6. PRIHODI OD UKIDANJA DUGOROČNIH REZERVIRANJA	468
13.3.7. PRIHODI OD NAJAMNINA	469
13.4. FINANCIJSKI PRIHODI.....	470
13.4.1. PRIHODI OD KAMATA	470
13.4.2. PRIHODI OD DIVIDENDI I PRIHODI OD UDJELA U NETO DOBITI	471
13.4.3. POZITIVNE TEČAJNE RAZLIKE	472
13.5. OSTALI (IZVANREDNI PRIHODI)	473
Pitanja za provjeru znanja	475
14. UTVRĐIVANJE REZULTATA POSLOVANJA (I. Mamić-Sačer)	476
Pitanja za provjeru znanja	478

PETI DIO

RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA I UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO

15. UVOD U RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA (D. Gulin)	481
15.1. DEFINIRANJE RAČUNOVODSTVA TROŠKOVA I NJEGOV SADRŽAJ.....	481
15.2. TROŠKOVI, RAZVRSTAVANJE TROŠKOVA I METODE OBRAČUNA TROŠKOVA.....	484
15.2.1. POJAM I VRSTE TROŠKOVA.....	484
15.2.1.1. Definiranje troškovnih kategorija	485
15.2.2. SUSTAVI OBRAČUNA TROŠKOVA	486
15.2.2.1. Tradicionalni sustavi obračuna troškova	486
15.2.2.2. Računovodstveno praćenje obračuna proizvodnje (B.Tušek)	489
15.2.2.3. Računovodstveno praćenje gotovih proizvoda (B.Tušek)	500
15.2.2.4. Suvremeni sustavi obračuna troškova	509

15.2.3.	METODE VREDNOVANJA ZALIHA PROIZVODNJE I GOTOVIH PROIZVODA	511
15.2.3.1.	Vrste i obilježja metoda	511
15.2.3.2.	Izveštaj o dobiti prema metodi ukupnih i metodi varijabilnih troškova	513
	Pitanja za provjeru znanja	515
16.	UVOD U UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO (D. Gulin)	516
16.1.	DEFINIRANJE I SADRŽAJ UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA	516
16.1.1.	POJAM I OBILJEŽJA UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA	516
16.1.2.	ČIMBENICI RAZVOJA UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA.....	518
16.2.	PODRUČJA UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA	520
16.2.1.	STANDARDNI TROŠKOVI I PODRUČJA NJIHOVE PRIMJENE.....	520
16.2.2.	SASTAVLJANJE PLANOVA POSLOVNIH SUBJEKATA.....	523
16.2.2.1.	Pojam i svrha plana	523
16.2.2.2.	Proces planiranja	524
16.2.2.3.	Izrada glavnog plana poslovnog subjekta (master-plana)	525
16.2.2.4.	Korisnici planova	529
16.2.3.	FLEKSIBILNI (DINAMIČKI) PLAN KAO INSTRUMENT KONTROLE ISPUNJAVANJA CILJEVA.....	529
16.2.3.1.	Postupak izrade fleksibilnog plana i značenje odstupanja u kontroli poslovanja	531
16.2.3.2.	Pojam i značenje novčanog plana (proračuna)	534
16.2.4.	OSTALA PODRUČJA UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA.....	536
	Pitanja za provjeru znanja	538

ŠESTI DIO REVIZIJA I ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA

17.	REVIZIJA I ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA (L. Žager)	541
17.1.	REVIZIJA I ANALIZA U FUNKCIJI CILJEVA I KVALITETE FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	541
17.2.	REVIZIJA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	544
17.2.1.	POJAM I ULOGA REVIZIJE	544
17.2.2.	OBJEKT I PREDMET REVIZIJE.....	547
17.2.3.	PROVEDBA REVIZIJE FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA PREMA MEĐUNARODNIM REVIZIJSKIM STANDARDIMA	547

17.2.4.	REVIZOROVO IZVJEŠĆE O FINACIJSKIM IZVJEŠTAJIMA...	550
17.3.	ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	558
17.3.1.	POJAM I ZNAČENJE ANALIZE FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA...	558
17.3.2.	KLASIFIKACIJA TEMELJNIH INSTRUMENATA I POSTUPAKA ANALIZE FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA	560
17.3.3.	HORIZONTALNA I VERTIKALNA ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA NA PRIMJERU PODUZEĆA "A"	564
17.3.3.1.	Polazni podaci za analizu	564
17.3.3.2.	Postupak horizontalne analize i komparativni finacijski izvještaji	567
17.3.3.3.	Postupak vertikalne analize i strukturni finacijski izvještaji	570
17.3.4.	ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA POMOĆU SKUPINA POKAZATELJA NA PRIMJERU PODUZEĆA "ABC"	573
17.3.4.1.	Polazni podaci za analizu	573
17.3.4.2.	Temeljni pokazatelji analize finacijskih izvještaja	575
17.3.5.	SUSTAVI POKAZATELJA I SINTETIČKI POKAZATELJI.....	583
	Pitanja za provjeru znanja	586
LITERATURA	.....	589

POPIS SLIKA

1.1. Računovodstvo kao informacijski sustav za poslovno odlučivanje poslovnog subjekta.....	14
1.2. Tradicionalni koncept strukture računovodstva.....	16
1.3. Suvremena funkcionalna struktura računovodstva.....	18
4.1. Usporedni prikaz različitih računovodstvenih pretpostavki i načela.....	43
4.2. Odnos računovodstvenih pretpostavki, načela i standarda.....	44
5.1. Nastajanje tihih pričuva i skrivenih gubitaka.....	65
5.2. Interni i eksterni tijekovi informacija.....	117
6.1. Računovodstveni proces.....	129
6.2. Vrste isprava.....	133
6.3. Nalog za plaćanje.....	136
6.4. Faktura dobavljača.....	136
6.5. Izvod sa žiroračuna.....	137
6.6. Knjigovodstveni konto.....	141
6.7. T - konto.....	144
6.8. Otvaranje konta.....	146
6.9. Pravila knjiženja na kontima aktive i pasive.....	148
6.10. Pravila knjiženja na kontima prihoda i rashoda.....	150
6.11. Zaključak konta.....	153
6.12. Vrste poslovnih knjiga.....	157
6.13. Dnevnik.....	159
6.14. Konto glavne knjige.....	160
6.15. Povezanost analitičkih knjigovodstava i glavne knjige.....	162
6.16. Knjiga inventara.....	163
6.17. Knjiga blagajne.....	164
6.18. Knjiga ulaznih računa.....	165
6.19. Knjiga izlaznih računa.....	166
6.20. Konto analitičkog knjigovodstva dugotrajne imovine.....	168
6.21. Analitički konto zaliha sirovina i materijala.....	170
6.22. Struktura plaće.....	172
6.23. Analitički konto kupaca.....	174
6.24. Inventurna (popisna) lista.....	181
6.25. Vrste inventure.....	183
6.26. Bruto bilanca poduzeća "X".....	188
6.27. Zaključni list poduzeća "X".....	190
6.28. Knjiženja na kontima glavne knjige.....	194
6.29. Račun dobiti i gubitka.....	194
6.30. Bilanca.....	195
6.31. Izvještaj o novčanom toku.....	196
6.32. Povezanost financijskih izvještaja.....	197
7.1. Knjiženje nabave dugotrajne nematerijalne imovine.....	207
8.1. Tehnike mjerenja troška (nabave) zaliha sirovina i materijala.....	272

8.2.	Shema evidentiranja nabave, uskladištenja i utroška zaliha sirovina i materijala	274
8.3.	Shema evidentiranja uskladištenja i utroška zaliha sirovina i materijala u sustavu planskog troška - planski trošak nabave je veći od stvarnog troška nabave.....	289
8.4.	Shema evidentiranja uskladištenja i utroška zaliha sirovina i materijala u sustavu planskog troška - planski trošak nabave je manji od stvarnog troška nabave.....	290
8.5.	Shema evidentiranja vrijednosnog uskladištenja sirovina i materijala u skladištu	298
8.6.	Shema evidentiranja prodaje sirovina i materijala.....	298
8.7.	Shema evidentiranja inventurnog manjka sirovina i materijala u skladištu	298
8.8.	Shema evidentiranja podizanja gotovine i korištenje prijelaznog konta.....	338
8.9.	Shema evidentiranja pologa gotovine na žiroračun i korištenje prijelaznog konta	338
10.1.	Struktura kapitala dioničkog društva	362
11.1.	Kriteriji klasifikacije troškova i vrste troškova.....	396
12.1.	Struktura rashoda	434
12.2.	Struktura poslovnih rashoda kod poslovnih subjekata koji primjenjuje HSFI-e	435
12.3.	Struktura poslovnih rashoda kod poslovnih subjekata koji primjenjuju MSFI-e	435
12.4.	Struktura rashoda prema MSFI-ma	436
12.5.	Priznavanje poslovnih rashoda kod tipičnog uslužnog poduzeća	438
12.6.	Priznavanje poslovnih rashoda kod tipičnih uslužnih poduzeća - primjer nedovršenih usluga na kraju obračunskog razdoblja.....	438
12.7.	Priznavanje poslovnih rashoda kod poduzeća koja se bave trgovinom	440
12.8.	Utvrđivanje rashoda od prodaje robe na malo.....	442
12.9.	Priznavanje poslovnih rashoda kod proizvođačkih poduzeća	446
12.10.	Podjela troškova prema MRS-u 2 - Zalihe.....	447
12.11.	Evidencija gubitaka od umanjenja imovine	449
13.1.	Struktura prihoda	458
13.2.	Struktura prihoda prema MSFI-ma	459
13.3.	Evidencija upotrebe vlastitih proizvoda, robe ili usluga	466
13.4.	Evidencija prihoda od dividendi	471
13.5.	Evidencija dividendi i prihoda od udjela u neto dobiti kod udjela u povezanim poduzećima	471
14.1.	Utvrđivanje rezultata poslovanja	477
15.1.	Struktura računovodstva prema funkciji	482
15.2.	Povezanost dijelova računovodstva.....	482
15.3.	Shema obračuna po radnom nalogu	488
15.4.	Shema procesnog obračuna troškova.....	488
15.5.	Shema evidentiranja prijenosa troškova za obračun zaliha nedovršene proizvodnje (proizvodnja u tijeku) i gotovih proizvoda	500
15.6.	Shema evidentiranja prodaje gotovih proizvoda.....	500
15.7.	Shema ABC metode	509
15.8.	Obračun troškova metodom radnog naloga pomoću ABC metode	511
15.9.	Metoda ukupnih troškova	512

XX

15.10. Metoda varijabilnih troškova	513
16.1. Količinski output.....	522
16.2. Utvrđivanje standardnog troška.....	522
16.3. Proces planiranja.....	524
17.1. Du Pontov sustav pokazatelja.....	583

POPIS TABLICA

5.1. Polazni podaci - realna bilanca.....	66
5.2. Stvaranje tihih pričuva podcjenjivanjem zaliha	66
5.3. Stvaranje tihih pričuva precjenjivanjem dugoročnih rezerviranja	67
5.4. Stvaranje skrivenih gubitaka precjenjivanjem zaliha.....	67
5.5. Stvaranje skrivenih gubitaka podcjenjivanjem dugoročnih rezerviranja	68
6.1. Vrste isprava	135
6.2. Vrste konta	142
6.3. Poslovne knjige za evidenciju zaliha	173
6.4. Poslovne knjige za evidenciju kupaca i dobavljača	176
7.1. Usporedni prikaz amortizacijskih iznosa kod primjene pojedinih metoda.....	247
7.2. Godišnji proračun amortizacije	250
9.1. Amortizacija izdavanja obveznica uz premiju	356
13.1. Nastanak prihoda od ukidanja dugoročnih rezerviranja	469
17.1. Bilanca poduzeća "A" na datum 31. prosinca 20x1. i 20x2. godine.....	565
17.2. Račun dobiti i gubitka poduzeća "A" za razdoblje do 1. siječnja do 31. prosinca 20x1. i 20x2. godine	566
17.3. Komparativna bilanca poduzeća "A" (baza usporedbe je 20x1.).....	568
17.4. Komparativni račun dobiti i gubitka poduzeća "A" (baza usporedbe je 20x1.).....	569
17.5. Strukturna bilanca poduzeća "A"	571
17.6. Strukturni račun dobiti i gubitka poduzeća "A"	572
17.7. Bilanca dioničkog društva "ABC"	574
17.8. Račun dobiti i gubitka dioničkog društva "ABC"	575
17.9. Vrijednost dionice	575
17.10. Koeficijent ubrzane likvidnosti (KUL).....	576
17.11. Koeficijent tekuće likvidnosti (KTL)	576
17.12. Koeficijent financijske stabilnosti (KFS)	576
17.13. Koeficijent zaduženosti (KZ).....	577
17.14. Koeficijent vlastitog financiranja (KVF).....	577
17.15. Koeficijent financiranja (KF).....	577
17.16. Pokriće troškova kamata (PTK).....	577
17.17. Koeficijent obrtaja ukupne imovine (KOui).....	578
17.18. Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine (KOKi).....	578
17.19. Koeficijent obrtaja potraživanja (KOp).....	578

17.20. Trajanje naplate potraživanja u danima (TN).....	579
17.21. Ekonomičnost ukupnog poslovanja (Eu).....	579
17.22. Ekonomičnost poslovanja - prodaje (Ep).....	579
17.23. Ekonomičnost financiranja (Ef).....	579
17.24. Marža profita (MP).....	580
17.25. Rentabilnost imovine (R).....	580
17.26. Rentabilnost vlastitog kapitala - glavnice (Rg).....	580
17.27. Dobit po dionici (EPS).....	581
17.28. Dividenda po dionici (DPS).....	581
17.29. Odnos cijene i dobiti po dionici (P/E).....	581
17.30. Ukupna rentabilnost dionice (RDu).....	582
17.31. Dividendna rentabilnost dionice (RDd).....	582

PREDGOVOR

Udžbenik Računovodstvo pripremljen je kao uvod u izučavanje računovodstva kao “jezika poslovanja” i korištenja računovodstvenih informacija za donošenje poslovnih odluka. Ponajprije je namijenjen studentima koji uče računovodstvo, na prvoj ili drugoj godini studija. Nekima će to biti i jedino susretanje s izučavanjem računovodstva tijekom studija, jer se neće usmjeriti na stjecanje zvanja profesionalnog računovođe. Studentima koji se usmjere za stjecanje zvanja profesionalnog računovođe to će biti uvod u proučavanje u višim godinama studija drugih računovodstvenih disciplina. Prema tome, pokušali smo zadovoljiti potrebe jednih i drugih studenata. Zato smo težište u udžbeniku dali korištenju i razumijevanju računovodstvenih informacija pri donošenju poslovnih odluka, a ne njihovu sastavljanju i predočavanju. To zato što će se i jedni i drugi studenti, kao i svi poslovni ljudi, u svom životu koristiti računovodstvenim informacijama za donošenje poslovnih odluka. Prema tome, težište izlaganja nije usmjereno na problematiku pripremanja (sastavljanja) i predočavanja financijskih i ostalih računovodstvenih izvještaja, već na razumijevanje i korištenje računovodstvenih informacija u poslovnom odlučivanju. Tome smo pokušali prilagoditi i tekst udžbenika. Naime, polazi se od financijskih izvještaja kao osnove izučavanja računovodstva. U tom smislu u udžbeniku se predočavaju primjeri iz računovodstvene tehnike u onoj mjeri koja je po mišljenju autora potrebna za sagledavanje problematike, a ne tehnike računovodstva. U računovodstvenom praćenju poslovnih transakcija ne koristi se numeričko označavanje konta (šifriranje), nego samo nazivi konta. Za tu koncepciju odlučili smo se iz više razloga. Kao prvo, u Republici Hrvatskoj nije propisan jedinstveni kontni plan ili kontni okvir, nego poslovni subjekti mogu samostalno sastaviti svoj kontni plan, bilo po bilančnom, funkcionalnom (procesnom) ili kombiniranom načelu. Ako se koriste brojevi (šifre) konta, bit će uskraćeni korisnici koji su se upoznali s drugim kontnim planom od onoga koji se koristi. Drugo, ako se koriste brojevi (šifre) konta, iz iskustva znamo da će studenti “naučiti brojeve konta” i tehniku knjiženja, zanemarujući funkciju i ekonomsku pozadinu knjiženja za poslovni subjekt. U razgovorima s kolegama ekonomistima i profesorima koji su u ekonomskom obrazovanju polagali samo ovaj predmet, tj. bazično računovodstvo ili osnove računovodstva, često ćete čuti da se iz te problematike sjećaju samo nekih šifara konta, primjerice, 100, 120, 190, stopostotnog, pedesetpostotnog i kalkulativnog otpisa sitnog inventara i drugo, a funkcija konta ipak je bila potisnuta u drugi plan. Treće, iskustvo je pokazalo: ako se koriste samo nazivi konta, studenti mogu lakše savladati računovodstveni obuhvat ekonomskih kategorija, njihovo klasificiranje, interpretiranje i iskazivanje u financijskim izvještajima te njima i lakše ovladati.

Udžbenik je podijeljen u osam dijelova. Na početku svakog dijela naznačena je svrha studiranja i upozorenje studentima s čime se mogu upoznati ili što mogu

savladati ako prouče taj dio udžbenika. Za tu svrhu koristi se sintagma: “Nakon studiranja ovog dijela, upoznat ćete se sa...”. Na kraju svakog dijela naznačena su kontrolna pitanja za provjeru znanja. Pored uobičajenog popisa literature, na kraju udžbenika navodi se i pojmovno kazalo (pojmovnik).

U prvom dijelu (D. Gulin) razmatraju se uvodne teme, poput uvoda u povijesni razvoj računovodstva, pristupa definiranju računovodstva, strukturi računovodstva, računovodstvenoj profesiji i oblicima organizacije poslovnih subjekata.

Drugi dio posvećen je financijskim izvještajima kao osnovi ili polazištu izučavanja računovodstva. U tom pristupu polazi se od računovodstvenih pretpostavki, načela i standarda (L. Žager) kao okvira za sastavljanje i predočavanje financijskih izvještaja odnosno financijskog izvještavanja. Nakon toga slijedi izlaganje o osnovnim ekonomskim kategorijama, kao imovini, obvezama, kapitalu, rashodima i prihodima te rezultatu poslovanja razdoblja (S. Tadijančević). Cilj je tih izlaganja da se korisnici upoznaju sa značenjem i korištenjem bilance za ocjenu financijske stabilnosti poslovnog subjekta te računa dobiti i gubitka (izvještaja o dobiti) za ocjenu profitabilnosti poslovanja. Nakon savladavanja osnovnih ekonomskih kategorija koje se koriste u financijskim izvještajima, prelazi se na financijske kategorije, tj. novčane primitke i novčane izdatke te problematiku sastavljanja i korištenja izvještaja o novčanom toku (B. Tušek). U tom razmatranju posebno se upozorava na povezanost izvještaja koji se sastavljaju na osnovi ekonomskih kategorija (bilanca, račun dobiti i gubitka te izvještaj o promjenama glavnice) s izvještajem o novčanom toku, koji se sastavlja na temelju financijskih kategorija. Nakon savladavanja tih izvještaja, predočava se izvještaj o promjenama vlasničke glavnice (S. Tadijančević). Time se završava set izvještaja pretežito namijenjenih potrebama vanjskih korisnika. U nastavku ovog dijela raspravlja se o računovodstvenim politikama i načelima vrednovanja elemenata financijskih izvještaja (S. Tadijančević). Netko će prigovoriti redosljedu izlaganja tih točaka, jer bi možda bilo logičnije da se problematika računovodstvenih politika i načela vrednovanja elemenata financijskih izvještaja obrađuje u okviru računovodstvenih načela i standarda odnosno u okviru financijskog izvještavanja. Odlučili smo se na ovaj pristup iz razloga što je iz iskustva utvrđeno da je taj način izlaganja prihvatljiviji studentima. Znači, prvo se upoznaju s računovodstvenim načelima i ulogom standarda (kao uvodom u problematiku), nakon toga s korištenjem financijskih izvještaja za donošenje poslovnih odluka i na kraju s izborom računovodstvenih politika i načelima vrednovanja elemenata financijskih izvještaja. Problematika odabira računovodstvenih politika i vrednovanja elemenata financijskih izvještaja uvodnog je karaktera za daljnja produblivanja i primjenu u drugim dijelovima udžbenika. Na kraju ovog dijela udžbenika obrađuje se problematika vezana uz korisnike računovodstvenih izvještaja, tj. financijskih i ostalih računovodstvenih izvještaja (B. Tušek). I u tom smislu mogu se redosljedu izlaganja uputiti kritike. Korisnički orijentirani pristup udžbenika možda bi zahtijevao da se ta problematika

objasni prije financijskih izvještaja. Međutim, zbog povratne veze između korisnika i računovodstvenog procesa, na što smo već upozorili, odlučili smo ovaj dio predočiti na kraju dijela koji se odnosi na problematiku financijskog izvješćivanja.

Treći dio polazi od obrazloženja računovodstvenog procesa (K. Žager). Koncipiran je na način da se studenti mogu upoznati s osnovama tog procesa. Stoga se polazi od faza računovodstvenog procesa (ulaz, obrada, izlaz), što odgovara pristupu udžbenika i preferiranju računovodstva kao dijela informacijskog sustava poslovnog subjekta. U konceptualnom dijelu obrađuju se poslovni događaji ili transakcije i knjigovodstvene isprave kao dokaz o vjerodostojnosti nastanka događaja i osnove unosa podataka u računovodstveni proces (ulaz). Nakon toga obrazlažu se knjigovodstvena ili računovodstvena konta i poslovne knjige kao instrumenti računovodstvenog procesa, predzaključne radnje tog procesa (inventura, ispravljanje pogrešaka, sastavljanje probne bilance) i na kraju zaključne radnje i sastavljanje financijskih izvještaja. Radi produblivanja prethodno stečenih znanja, predočen je i pojednostavljeni primjer sastavljanja financijskih izvještaja. Na kraju ovog dijela udžbenika, problematika se zaokružuje izlaganjima o računovodstvenim informacijskim sustavima, internom kontrolom i revizijom (B. Tušek). Težište izlaganja na računovodstvenom je procesu podržanom računalom, pojmom, komponentama (odrednicama) i ulogom interne kontrole te pojmom, vrstama i ulogom revizije.

Četvrti dio udžbenika jest teorijsko-aplikativnog sadržaja. U teorijskom dijelu produbljuju se prethodno stečena znanja o osnovnim ekonomskim kategorijama, njihovim fazama i procesima kroz koja prolaze te osnovama računovodstvenog obuhvata. U tom smislu prvo se obrađuje računovodstvena problematika dugotrajne (stalne ili fiksne) imovine (S. Tadijančević). Prateći računovodstveno procese kroz koje prolazi, u ovom dijelu obrađuje se i računovodstvena problematika amortizacije. Nakon toga slijedi obrazloženje računovodstvene problematike praćenja procesa u okviru kratkotrajne (tekuće, cirkulirajuće) imovine (B. Tušek). U ovom dijelu nismo predočili računovodstvenu problematiku praćenja proizvodnje i gotovih proizvoda, iako se ta imovina uključuje u kratkotrajnu. Prateći logiku cirkulacije imovine, odlučili smo tu problematiku obraditi u dijelu gdje se raspravlja o računovodstvu troškova i upravljačkom računovodstvu. Mislimo da će ova koncepcija biti razumljivija studentima.

Polazeći od financijskih izvještaja kao osnove i ishodišta izučavanja računovodstva, u daljnjem izlaganju težište je usmjereno na računovodstvenu problematiku obveza i kapitala (D. Gulin). U tom smislu, produbljuje se poimanje obveza i daju primjeri podjele obveza. Težište se ipak usmjerava na priznavanje i vrednovanje (mjerenje) obveza te na računovodstveni tretman rezerviranja, kao "potencijalnih" obveza. Nakon toga težište se usmjerava na računovodstvo kapitala. U tom dijelu produbljuju se već stečena znanja o računovodstvenom poimanju kapitala (glavnice). Posebno se obrađuje problematika računovodstvenog praćenja: uplaćenog di-

oničkog kapitala, povlaštenih dionica, trezorskih dionica, zarađenog kapitala, kapitala u društvima s ograničenom odgovornošću te gubitka i njegova pokrića.

U nastavku ovog dijela udžbenika obrađuje se računovodstvena problematika praćenja elemenata računa dobiti i gubitka (I. Mamić-Sačar), koja je podijeljena na područja: troškova, rashoda, prihoda i utvrđivanja rezultata poslovanja. U području o troškovima obrazlaže se pojam, podjela i problematika mjerenja (vrednovanja) troškova. Izlaganja su potkrijepljena odabranim primjerima knjiženja prirodnih vrsta troškova i specifičnostima računovodstvenog obuhvata prijenosa troškova u pojedinim djelatnostima. Kod problematike rashoda i prihoda slijedi se prethodni pristup, tj. produbljivanje poimanja tih kategorija, karakteristične vrste, način evidentiranja, problematika priznavanja i mjerenja.

Peti dio predviđen je za obradu osnovne problematike predočavanja računovodstvenih informacija pretežito za potrebe unutarnjih korisnika. Težište tih izlaganja na daljnjoj je obradi problematike troškova (D. Gulin), podjele troškova za potrebe unutarnjeg izvještavanja, mjesta i nositelja troškova i sustava obračuna troškova. U nastavku tih izlaganja predočena je i problematika računovodstva obračuna proizvodnje i računovodstva gotovih proizvoda (B. Tušek). Na kraju ovog dijela udžbenika studenti se upoznaju s osnovama računovodstva za potrebe upravljanja (upravljačkog ili menadžerskog računovodstva). U tom kontekstu obrađena su područja o standardnim troškovima i područjima njihove primjene, sastavljanju planova poslovnih subjekata te mogućnostima praćenja ostvarenja planiranih veličina (D. Gulin).

Šesti dio (L. Žager) omogućuje sagledavanje uloge revizije i analize u funkciji ciljeva i kvalitete financijskog izvještavanja. U području revizije težište se daje razumijevanju revizorova izvješća o revidiranim financijskim izvještajima. U području analize, pozornost se usmjerava na horizontalnu i vertikalnu analizu financijskih izvještaja, analizu pomoću skupine pokazatelja te sustavne i sintetičke pokazatelje. Tako se zaokružuje razumijevanje problematike financijskog izvještavanja.

U sedmom dijelu (V. Vašiček) obrađuju se osnove financijskog izvještavanja proračunskih korisnika i neprofitnih organizacija. Poradi specifičnosti tog izvještavanja u usporedbi s izvještavanjem poslovnih subjekata koji su osnovani s ciljem ostvarenja profita (dobiti), studenti će se upoznati sa sustavom proračuna, temeljnim obilježjima računovodstva proračuna, modelima i obilježjima fondovskog računovodstva.

U osmom dijelu (B. Tušek) obrađuje se problematika financijskog izvještavanja u uvjetima inflacije. Može se poći od pretpostavke da je to specifična tema i da bi se trebala obrađivati u višim godinama studija, u programu educiranja za profesionalne računovođe. Smatrali smo da i ovaj dio treba uključiti u udžbenik "bazičnog računovodstva", ali također na razini osnovnih naznaka. To zato što je težište u udžbeniku na korisnicima, tj. na razumijevanju i korištenju financijskih izvještaja

kao realne i objektivne informacijske podloge za poslovno odlučivanje. U uvjetima inflacije, a posebice hiperinflacije, financijski izvještaji ili općenito računovodstvene informacije nisu realna i objektivna podloga za poslovno odlučivanje. Stoga se u ovom dijelu korisnici upućuju kako razumjeti izvještaje u uvjetima inflacije, kada su sastavljeni na tradicionalan način (bez uključivanja učinaka inflacije) ili su prepravljani koristeći neki od poznatih modela računovodstva u uvjetima inflacije.

Udžbenik je rezultat rada autora s Katedre računovodstva Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Konceptija udžbenika je unaprijed razmotrena i u osnovi dogovorena. Međutim, relativno je teško uskladiti stilove pisanja sedmero ravnopravnih autora. Otuda i stanovite razlike u pisanju, pa i neka ponavljanja, koja je bilo vrlo teško izbjeći redakturom. Osim toga, koriste se i različiti nazivi za neke iste pojmove, što ne mora biti i nedostatak jer se različiti pojmovi koriste u zakonodavstvu, prijevodu standarda, stručnim i znanstvenim napisima i praksi. Tako korištenje različitih naziva za iste pojmove, dok se ne donese kategorijalni sustav, može biti i poveznica između razlika. To se odnosi i na naziv jedinice računovodstvenog obuhvata, odnosno je li to: poduzeće, poduzetnik, trgovačko društvo, organizacija, poslovni subjekt i drugo. Odlučili smo rabiti opći izraz "poslovni subjekt ili subjekt". Međutim, kod neprofitnih i proračunskih organizacija koristili smo se u praksi više uvriježenim nazivom - organizacija, a ne poslovni subjekt. Ako se u tom smislu provukla i neka pogreška u nazivlju, mislimo da neće imati znatnijeg negativnog utjecaja na izučavanje računovodstva kao suvremenog jezika poslovanja.

Udžbenik je u prvom redu namijenjen studentima ekonomskih fakulteta i srodnih fakulteta gdje se izučava problematika osnovnog računovodstva. Zajedno s priručnikom za vježbe, koji su pripremili asistenti na Katedri za računovodstvo, smatramo da pruža realnu podlogu za učenje i savladavanje ove problematike. Osim studentima, može pomoći i menadžerima ili jednostavno svim poslovnim ljudima koji se koriste računovodstvenim informacijama za donošenje poslovnih odluka. Udžbenik može biti koristan i svim osobama koje se sporadično susreću s problematikom računovodstva i o tome žele naučiti nešto više kao i profesionalnim računovođama, za pojašnjenje nekih pojmova, metoda i postupaka kojima se koriste u svakodnevnoj praksi.

Zahvaljujemo prof. dr. sc. Jadranki Deželjin, prof. dr. sc. Mileni Peršić i prof. dr. sc. Alfiju Barbieriju na trudu za recenziju udžbenika. Njihove primjedbe i sugestije pridonijele su kvaliteti udžbenika. Zahvaljujemo nakladniku Hrvatskoj zajednici računovođa i financijskih djelatnika, koja je prihvatila tiskanje ovog projekta.

Poštovani korisnici, udžbenik je pred vama i podložan je sudu znanstvene i stručne javnosti. Unaprijed zahvaljujemo na vašim sugestijama i primjedbama.

Zagreb, 2003.

Redaktori

XXVII

PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU

U drugom izdanju udžbenika “Računovodstvo” nisu učinjene bitne promjene u odnosu na prvo izdanje. Međutim, nekih promjena ima i one su proizašle iz prilagođavanja tog udžbenika zahtjevima novog nastavnog plana po “bolonjskom” procesu. Te promjene odnose se, prije svega, na “skraćivanje” teksta, tj. izostavljanje dva posljednja dijela koja po novom nastavnom planu nisu više sadržana u predmetu “Računovodstvo” koji se kao jednosemestralni kolegij sluša u fondu od 90 sati u trećem semestru na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Dakle, u odnosu na prvo izdanje izostavljen je sedmi dio (Računovodstvo državnih i ostalih neprofitnih organizacija) i osmi dio (Računovodstvo u uvjetima inflacije). U ostalim dijelovima knjige, promjene u odnosu na prvo izdanje svode se samo na popravljivanje uočenih pogrešaka i propusta iz prvog izdanja.

I ovaj puta zahvaljujemo recenzentima (prof. dr. sc. Jadranka Deželjin, prof. dr. sc. Milena Peršić, prof. dr. sc. Alfio Barbieri) te nakladniku (Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika). Osim toga, zahvaljujemo svima, posebice našim studentima, koji su nam nakon prvog izdanja uputili svoje primjedbe i prijedloge te zahvaljujemo i svima onima čije će sugestije i kritičke primjedbe uslijediti nakon ovog izdanja. Nadamo se da ćemo temeljem svega toga u budućnosti pripremiti još kvalitetniji udžbenik.

Zagreb, studeni 2006.

Redaktori

PREDGOVOR TREĆEM IZDANJU

U trećem izdanju udžbenika "Računovodstvo" nisu učinjene bitne promjene sadržaja u odnosu na drugo izdanje. Međutim, došlo je do izmjena autora. Umjesto naših kolega, uvažanih profesora dr. sc. Ive Spremića i dr. sc. Ferde Spajića koji su nas prerano i zauvijek napustili, uključeni su mlađi autori, i to: profesor dr. sc. Boris Tušek i docentice dr. sc. Ivana Dražić Lutilskiy i dr. sc. Ivana Mamić Sačer. Njihovi tekstovi u potpunosti su novi, iako treba istaknuti kako se sadržajno dobro uklapaju u prethodnu dogovorenu koncepciju udžbenika. U ostalim dijelovima knjige, u tekstovima profesora dr. sc. Danimira Gulina, dr. sc. Stjepana Tadijančevića, dr. sc. Vesne Vašiček, dr. sc. Katarine Žager i dr. sc. Lajoša Žagera, promjene u odnosu na drugo izdanje u osnovi se svode na uočene pogreške i propuste iz prethodnog izdanja te na ažuriranje teksta u skladu s postojećom zakonskom i strukovnom regulativom. Pri tome valja istaknuti kako se nije težilo tome da se obuhvate sve moguće promjene u regulativi već je naglasak bio stavljen na razumijevanje suštine računovodstva.

I ovaj puta zahvaljujemo recenzentima (prof. dr. sc. Jadranka Deželjin, prof. dr. sc. Milena Peršić, prof. dr. sc. Alfio Barbieri) te nakladniku (Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika). Osim toga, zahvaljujemo svima, posebice našim studentima, koji su nam nakon prvog i drugog izdanja uputili svoje primjedbe i prijedloge te zahvaljujemo i svima onima čije će sugestije i kritičke primjedbe uslijediti nakon ovog izdanja. I ovaj puta ističemo kako se nadamo da ćemo na temelju svega toga u budućnosti pripremiti još kvalitetniji udžbenik.

Zagreb, 2010.

Redaktori